

MỘT SỐ HÌNH THỨC TỔ CHỨC HOẠT ĐỘNG TRẢI NGHIỆM NỘI DUNG LÀM ĐỒ CHƠI DÂN GIAN PHẦN *CÔNG NGHỆ LỚP 3* THEO CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHỔ THÔNG MỚI

Trần Thị Thùy Dung và Nguyễn Thị Vân Anh

Khoa Giáo dục Tiểu học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Tóm tắt. Dạy học Thủ công - Kỹ thuật gắn với trải nghiệm mang lại cho học sinh những kiến thức thực tiễn quý báu, kích thích sự say mê, tích cực trong học tập, sáng tạo, khám phá thế giới xung quanh, biết cách tổ chức hoạt động, có kỹ năng giao tiếp, hợp tác, có các kỹ năng xã hội. Hoạt động trải nghiệm trong nhà trường Tiểu học theo chương trình giáo dục phổ thông mới có hình thức tổ chức rất đa dạng, phong phú. Cùng một chủ đề, một nội dung giáo dục nhưng hoạt động trải nghiệm có thể tổ chức theo nhiều hình thức hoạt động khác nhau. Bài viết này trình bày một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm cho nội dung “Làm đồ chơi dân gian” của phần Công nghệ lớp 3 theo chương trình giáo dục phổ thông mới.

Từ khóa: Hoạt động trải nghiệm, làm đồ chơi dân gian, hoạt động trải nghiệm làm đồ chơi dân gian, *Công nghệ 3*.

1. Mở đầu

Tư tưởng giáo dục qua trải nghiệm đã xuất hiện từ thời cổ đại và được dần dần phát triển bởi các nhà giáo dục trên thế giới, và được nhiều nước có nền giáo dục tiên tiến trên thế giới coi như triết lý giáo dục của quốc gia. Giáo dục qua trải nghiệm được thế giới rất coi trọng bởi nó đề cao việc hình thành năng lực của con người thông qua những trải nghiệm thực tiễn, điều đó hoàn toàn phù hợp với các quy luật về tâm lý trong việc hình thành phát triển nhân cách cho học sinh.

Đã có nhiều nhà khoa học nghiên cứu về hoạt động trải nghiệm. John Dewey đề cao quan điểm “học qua làm, học bắt đầu từ làm”. Ông nhấn mạnh: sự phát triển thể chất của trẻ sẽ đi trước giác quan, theo đó trẻ sẽ hành động trước khi có nhận thức đầy đủ về hành động đó. Vì vậy để phát triển trí tuệ cho học sinh thì phải để trẻ được trực tiếp tham gia vào hoạt động. David Kolb cũng đề cập đến chu trình học từ trải nghiệm. Ông cho rằng kinh nghiệm là nguồn gốc của việc học tập và phát triển. Bên cạnh đó, còn có rất các nhiều tác giả khác cũng từng nghiên cứu và đề cập đến vấn đề này. Tất cả quan điểm trên đều đề cao việc hình thành năng lực của con người thông qua những trải nghiệm thực tiễn.

Ở Việt Nam, từ thời kì đầu của nền giáo dục, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhấn mạnh:

Ngày nhận bài: 1/12/2018. Ngày sửa bài: 10/12/2018. Ngày nhận đăng: 1/1/2019.
Tác giả liên hệ: Trần Thị Thùy Dung. Địa chỉ e-mail: thuydung25488@gmail.com

Học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, nhà trường gắn liền với xã hội. Hiện nay, hoạt động trải nghiệm được các nhà khoa học và nhà giáo dục bắt đầu nghiên cứu, tìm hiểu với nhiều nghiên cứu tổng quan và chuyên sâu. Nhóm tác giả do Nguyễn Thị Liên chủ biên đã có công trình nghiên cứu về hoạt động trải nghiệm, trong đó tác giả đề cập đến những vấn đề cơ bản như tầm quan trọng, khái niệm, hình thức hoạt động trải nghiệm,... Ngoài ra, các tác giả đã nghiên cứu về định hướng đánh giá một hoạt động trải nghiệm cũng đưa ra một vài gợi ý về tổ chức hoạt động [5]. Nhóm tác giả Nguyễn Thúy Hồng, Đinh Thị Kim Thoa, Nguyễn Văn Hiền đã mô tả vấn đề cơ bản về hoạt động trải nghiệm nhằm cung cấp cho giáo viên tiểu học cái nhìn tổng quan về cách tổ chức một hoạt động trải nghiệm trong trường phổ thông [9]. Ngoài ra, có nhiều tác giả luận án, luận văn, bài báo khoa học đề cập đến vấn đề nghiên cứu dưới nhiều góc độ khác nhau, ở nhiều cấp học khác nhau như: Bùi Thị Lâm, Lê Thị Bắc Lý với nghiên cứu “Phát triển ngôn ngữ cho trẻ mẫu giáo thông qua hoạt động trải nghiệm thực tiễn” [6], Nguyễn Hữu Tuyền với nghiên cứu “Vận dụng lí thuyết hoạt động để tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong dạy học môn Toán trường phổ thông” [11]

Như vậy, hoạt động trải nghiệm đã xuất hiện và phát triển từ lâu trên thế giới với nhiều công trình nghiên cứu nhưng ở Việt Nam vấn đề này vẫn còn là một hình thức mới mẻ và đang khẳng định dần vị thế của mình trong giáo dục bởi tính tích cực của nó.

Thủ công - Kỹ thuật là một môn học trong nhà trường Tiểu học. Cho đến nay, có nhiều tác giả đã tìm hiểu và nghiên cứu các vấn đề liên quan đến môn học này. Tác giả Nguyễn Thế Thanh Trúc đã nghiên cứu thực trạng và đưa ra giải pháp giúp nâng cao hiệu quả học tập môn Thủ công - kỹ thuật trong đề tài “Nghiên cứu thực trạng và đề xuất một số giải pháp nhằm tích cực hóa các hoạt động học tập của học sinh tiểu học trong môn Thủ công – Kỹ thuật” [10]. Ngoài ra, tác giả Đặng Hương Thảo với đề tài “Tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong phân môn Thủ công lớp 3” đã đề xuất quy trình tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo một số nội dung trong phân môn Thủ công lớp 3 [8]. Tuy nhiên, những nghiên cứu đó mới tập trung nghiên cứu các vấn đề liên quan đến việc tổ chức dạy – học môn Thủ công- Kỹ thuật theo chương trình hiện hành, còn với phần Công nghệ trong môn Tin học và Công nghệ theo chương trình giáo dục phổ thông mới thì hầu như chưa có tác giả đề cập và nghiên cứu.

Mỗi môn học trong nhà trường Tiểu học đều có những nội dung mà nhà giáo dục có thể tổ chức hoạt động trải nghiệm. Môn Tin học và Công nghệ cũng là một môn học có nhiều nội dung gắn với thực tiễn giúp cho giáo viên có thể thiết kế các hoạt động trải nghiệm khác nhau cho học sinh. Hoạt động trải nghiệm trong nhà trường Tiểu học có hình thức tổ chức rất đa dạng, phong phú. Cùng một chủ đề, một nội dung giáo dục nhưng hoạt động trải nghiệm có thể tổ chức theo nhiều hình thức hoạt động khác nhau, tùy theo lứa tuổi và nhu cầu của học sinh, tùy theo điều kiện cụ thể của từng lớp, từng trường, từng địa phương. Nhờ các hình thức tổ chức đa dạng, phong phú mà việc giáo dục học sinh được thực hiện một cách tự nhiên, sinh động, nhẹ nhàng, hấp dẫn, không gò bó và khô cứng, phù hợp với đặc điểm tâm sinh lí cũng như nhu cầu, nguyện vọng của học sinh. Trong bài viết này, chúng tôi trình bày một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm cho nội dung “làm đồ chơi dân gian” của phần *Công nghệ lớp 3*.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát chung về hoạt động trải nghiệm trong nhà trường Tiểu học

Một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm nội dung làm đồ chơi dân gian...

“Trải nghiệm” - theo cuốn *Từ điển Tiếng Việt*, là những gì con người đã từng kinh qua thực tế, từng biết, từng chịu [7].

Theo cuốn *Từ điển bách khoa tâm lí học giáo dục học Việt Nam*, trải nghiệm để phục vụ lại cho cuộc sống. Chúng ta sống trong thực tại, trao đổi thông tin với thực tại, nhờ đó chúng ta thu được những kiến thức và kinh nghiệm sống cho riêng bản thân chúng ta. Nhờ nó, con người sẽ tự hoàn thiện mình, cải tạo được thực tại và sống tốt hơn. Như vậy sống và trải nghiệm là hai khía cạnh luôn song hành với nhau, bổ sung và hoàn thiện cho nhau [4].

Mặc dù những nghiên cứu khác nhau có những cách định nghĩa “trải nghiệm” khác nhau nhưng đều nhấn mạnh đến sự tương tác giữa con người và thế giới xung quanh. Theo chúng tôi, “trải nghiệm” là hoạt động mà con người được xâm nhập và tương tác trực tiếp với thế giới bên ngoài, tác động trực tiếp vào các giác quan của con người. Từ đó, con người hình thành được những năng lực cần thiết và kinh nghiệm sống của bản thân.

Hoạt động trải nghiệm ở Tiểu học là hoạt động giáo dục bắt buộc, trong đó học sinh dựa trên sự huy động tổng hợp kiến thức và kĩ năng từ nhiều lĩnh vực giáo dục khác nhau để trải nghiệm thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội, tham gia hoạt động hướng nghiệp và hoạt động phục vụ cộng đồng dưới sự hướng dẫn và tổ chức của nhà giáo dục, qua đó hình thành những phẩm chất chủ yếu, năng lực chung và một số năng lực thành phần đặc thù của hoạt động này như: năng lực thiết kế và tổ chức hoạt động, năng lực định hướng nghề nghiệp, năng lực thích ứng với những biến động trong cuộc sống và các kĩ năng sống khác.

Với cấp Tiểu học, bên cạnh các hoạt động giáo dục trải nghiệm thì việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm trong từng môn học cụ thể có vai trò quan trọng trong việc củng cố những kiến thức khoa học, tạo cơ hội để “học đi đôi với hành” tức là học sinh được vận dụng những tri thức đã học vào thực tiễn một cách ý nghĩa.

Hình thức tổ chức các hoạt động trải nghiệm trong các môn học thường rất phong phú, đa dạng như dự án, làm việc nhóm, trò chơi, giao lưu, diễn đàn, hội thảo, tổ chức sự kiện, câu lạc bộ, cắm trại, tham quan, khảo sát thực địa, thực hành lao động, hoạt động thiện nguyện... Tùy vào đặc trưng của từng môn học cũng như nội dung dạy học cụ thể mà hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm được lựa chọn sao cho phù hợp.

Ngày 27/12/2018, Bộ Giáo dục và Đào tạo chính thức công bố chương trình giáo dục phổ thông với nhiều đổi mới cho cả 3 cấp học. Thực hiện nghị quyết số 29-NQ/TW và Nghị quyết số 88/2014/QH13, chương trình giáo dục phổ thông mới được chia thành hai giai đoạn: giai đoạn giáo dục cơ bản (từ lớp 1 đến lớp 9) và giai đoạn giáo dục định hướng nghề nghiệp (từ lớp 10 đến lớp 12). Nội dung giáo dục ở cấp Tiểu học bao gồm 11 môn học và hoạt động giáo dục bắt buộc, hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp (theo Chương trình giáo dục phổ thông mới tên gọi là hoạt động trải nghiệm) cũng có nhiều thay đổi. *Trong chương trình phổ thông mới, hoạt động trải nghiệm không phải là một môn học mà là hoạt động giáo dục được thực hiện bắt buộc từ lớp 1 đến lớp 12.* Ở Tiểu học được gọi là Hoạt động trải nghiệm, ở THCS và THPT là Hoạt động trải nghiệm- Hướng nghiệp. Ngoài ra, với từng môn học chuyên biệt, cũng có những hoạt động trải nghiệm riêng gắn với nội dung dạy học của môn học đó. Hoạt động trải nghiệm sẽ tạo cơ hội cho học sinh huy động, tổng hợp kiến thức, kĩ năng của các môn học, các lĩnh vực giáo dục khác nhau để có thể trải nghiệm thực tiễn trong nhà trường, gia đình và xã hội. Đồng thời giúp các em có cơ hội để tham gia các hoạt động phục vụ cộng đồng và hoạt động hướng nghiệp.

Đặc biệt tất cả các hoạt động này phải dưới sự hướng dẫn, tổ chức của nhà giáo dục. Qua đó hình thành những phẩm chất chủ yếu, những năng lực chung đã được xác định tại chương trình giáo dục phổ thông mới [1].

2.2. Môn Công nghệ trong chương trình Giáo dục phổ thông mới

Theo chương trình giáo dục phổ thông mới mà Bộ GD-ĐT đã công bố ngày 27/12/2018, một số môn học ở cấp Tiểu học được giữ nguyên tên, một số môn đã thay đổi tên gọi. Điển hình phải kể đến môn Thủ công – Kỹ thuật (theo cách gọi của chương trình hiện hành). Nếu như trong chương trình hiện hành, môn Thủ công – Kỹ thuật là một môn học riêng biệt với 2 giai đoạn: lớp 1,2,3 là phân môn Thủ công và lớp 4,5 là môn Kỹ thuật thì trong chương trình giáo dục phổ thông mới, môn Thủ công – Kỹ thuật chỉ là 1 trong 2 nội dung chính trong phần Công nghệ của môn Tin học và Công nghệ và chỉ được dạy bắt đầu từ lớp 3 [2].

Không chỉ thay đổi về tên gọi, nội dung phần Công nghệ cũng có nhiều điểm mới so với chương trình hiện hành. Phần Công nghệ ở Tiểu học được chia thành 2 nội dung chính, đó là: Công nghệ và đời sống và Thủ công kỹ thuật. Trong đó, nội dung Thủ công kỹ thuật được chia thành 5 mạch kỹ năng, bao gồm: Kỹ năng làm đồ dùng học tập, kỹ năng làm biển báo giao thông, kỹ năng làm đồ chơi dân gian, kỹ năng lắp ráp mô hình kỹ thuật, kỹ năng lắp ráp mô hình điện. Với mỗi mạch kỹ năng, học sinh được hướng dẫn các thao tác cụ thể để hoàn thiện sản phẩm. Với mỗi kỹ năng mang tính thực tiễn như vậy thì việc tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh là hoàn toàn phù hợp và cần thiết. Kỹ năng làm đồ chơi dân gian là một trong những kỹ năng có thể tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh một cách hiệu quả như thế. Với nội dung chính là hướng dẫn học sinh lớp 3 làm đồ chơi dân gian trong các dịp lễ Tết, các đồ chơi dân gian phổ biến ở địa phương, phù hợp với lứa tuổi, lớp 4 hướng dẫn học sinh làm đồ chơi dân gian mùa hè, các đồ chơi dân gian phổ biến ở địa phương, phù hợp với lứa tuổi, kỹ năng làm đồ chơi dân gian trong phần Công nghệ là một nội dung giúp cho các nhà giáo dục hoàn toàn có thể tổ chức các hoạt động trải nghiệm một cách đa dạng và phong phú. Các hoạt động trải nghiệm không chỉ giúp cho học sinh biết cách làm các đồ chơi dân gian, mà còn biết cách chơi, biết được nguồn gốc, ý nghĩa của các đồ chơi truyền thống từ đó có ý thức giữ gìn, bảo tồn văn hóa dân gian truyền thống đang ngày càng bị mai một. Dạy học Thủ công Kỹ thuật gắn với trải nghiệm mang lại cho học sinh những kiến thức thực tiễn quý báu, kích thích sự say mê, tích cực trong học tập, sáng tạo, khám phá thế giới xung quanh, biết cách tổ chức hoạt động, có kỹ năng giao tiếp, hợp tác, có các kỹ năng xã hội để tham gia hoạt động xã hội, bước đầu biết làm việc có kế hoạch, có trách nhiệm và là tiền đề hình thành nhân cách ở các em.

2.3. Một số hình thức tổ chức hoạt động trải nghiệm nội dung “làm đồ chơi dân gian” cho phần Công nghệ lớp 3

2.3.1. Trò chơi

Có nhiều khái niệm khác nhau về trò chơi. Trong *Từ điển Tiếng Việt* xuất bản năm 2015, chữ “trò” được hiểu là một hình thức mua vui bày ra trước mặt mọi người, chữ “chơi” là một từ chung để chỉ các hoạt động lúc nhàn rỗi, ngoài giờ làm việc nhằm mục đích giải trí là chính. Từ đó, trò chơi được hiểu là những hoạt động làm thỏa mãn những nhu cầu của con người, trước hết là vui chơi, giải trí. Những đặc điểm của trò chơi là: vui,

độc lập (hạn chế trong một địa điểm và một khoảng thời gian), may rủi, không sinh lợi (những người chơi không đạt tới một lợi ích vật chất cụ thể), có luật chơi.

Theo những quan điểm giáo dục, trò chơi vừa là phương tiện phát triển toàn diện nhân cách vừa là hình thái tổ chức cuộc sống. Đối với trẻ em, trò chơi là hoạt động giúp trẻ tái tạo các hành động của người lớn và quan hệ giữa họ, định hướng nhận thức đồ vật và nhận thức xã hội. Trong trò chơi, nhu cầu và các phẩm chất của trẻ về thể lực, trí tuệ, đạo đức và ý chí được hình thành, thỏa mãn, thể hiện và phát triển. Trẻ em nhờ được chơi nên phát triển. Do vậy, chơi là hoạt động chủ đạo trong giáo dục trẻ em.

Trong hoạt động trải nghiệm, trò chơi có thể dùng được ở nhiều giai đoạn khác nhau của giờ học như: làm quen, khởi động, dẫn nhập vào nội dung học tập, cung cấp và tiếp nhận tri thức; đánh giá kết quả, rèn luyện các kỹ năng và củng cố những tri thức đã được tiếp nhận.

Học sinh tiểu học có nhu cầu vui chơi rất lớn nên việc tổ chức trò chơi là góp phần thỏa mãn nhu cầu đó của trẻ em. Nó làm cho không khí học tập trở nên sôi nổi, sinh động nên các em hứng thú với việc học tập hơn, mang lại cho trẻ niềm vui nhận thức, phát huy tính tích cực, chủ động của các em trong học tập. Qua việc tham gia trò chơi, học sinh thực hiện được những thao tác, hành động phù hợp với bài học một cách nhẹ nhàng, tự nhiên, thoải mái. Từ đó, các em có thể tự tin vận dụng chúng vào thực tiễn cuộc sống của mình. Khi tham gia các trò chơi, học sinh tiểu học hình thành được những kỹ năng sống như kỹ năng giao tiếp, biết phối hợp, hợp tác với những người xung quanh... Việc “học mà chơi, chơi mà học” sẽ làm cho việc tiếp nhận, hiểu kiến thức trở nên nhẹ nhàng, tự nhiên và hiệu quả hơn.

Với nội dung “Làm đồ chơi dân gian” phần *Công nghệ lớp 3*, có thể tổ chức hoạt động trải nghiệm là các trò chơi với những sản phẩm đồ chơi dân gian phục vụ lễ, Tết như: Chơi rước đèn ông sao, chơi thả diều, thi điều khiển con rối, chơi quay chong chóng tre,

Các trò chơi này có thể tổ chức ngay tại phần trưng bày đánh giá sản phẩm ở cuối tiết học để học sinh có thể trải nghiệm chơi chính những sản phẩm do mình làm ra, điều đó giúp học sinh không chỉ biết cách làm mà còn biết cách sử dụng các đồ chơi đó phục vụ nhu cầu giải trí của chính mình. Các trò chơi này có thể tổ chức chơi cá nhân hoặc nhóm, có sự thi đua giữa các cá nhân hoặc nhóm sẽ tạo ra không khí vui tươi, thích thú, tạo hứng thú cho học sinh trong những lần làm các sản phẩm tiếp theo. Khi tổ chức trò chơi, giáo viên tuân thủ 3 bước cơ bản: bước chuẩn bị, bước tiến hành, bước tổng kết. Đảm bảo “học mà chơi, chơi mà học”, mang lại không khí vui tươi cho lớp học, đồng thời đề cao tính tự thực hiện, tự trải nghiệm của học sinh khi tham gia các trò chơi này.

2.3.2. Hội thi /Cuộc thi

Hội thi là hệ thống cách thức, biện pháp tác động vào học sinh, kích thích các em tích cực tìm hiểu, tiếp thu, rèn luyện và thể hiện năng lực hành động, năng lực hiểu biết về một chủ đề, đạt những tiêu chí nhất định do ban tổ chức hội thi đặt ra. Hội thi là một trong những phương thức hoạt động hấp dẫn nhằm giáo dục bồi dưỡng rèn luyện học sinh về truyền thống, phẩm chất đạo đức, lối sống, về kỹ năng nghiệp vụ,... để giải quyết những vấn đề do thực tiễn cuộc sống đặt ra, do nhiệm vụ học tập đòi hỏi. Hội thi mang tính chất thi đua giữa các cá nhân, nhóm hoặc tập thể luôn hoạt động tích cực để vươn lên đạt được mục tiêu mong muốn thông qua việc tìm ra người/đội thắng cuộc. Chính vì vậy, tổ chức hội thi cho học sinh là một yêu cầu quan trọng, cần thiết của nhà trường, của giáo viên trong quá trình tổ chức hoạt động trải nghiệm. Tổ chức hội thi, nhà giáo dục đã tạo ra môi

trường, tạo cơ hội cho học sinh bộc lộ năng khiếu, năng lực và kiểm nghiệm khả năng, trình độ của mình về một vấn đề nào đó; phát triển khả năng hoạt động tích cực và tương tác của học sinh, góp phần bồi dưỡng cho các em động cơ học tập tích cực, kích thích hứng thú trong quá trình nhận thức; từ đó góp phần điều chỉnh hành vi của mình trong học tập, trong cuộc sống.

Hội thi là một hình thức hấp dẫn của hoạt động trải nghiệm, chúng có thể được thể hiện dưới nhiều hình thức khác nhau với những nội dung phong phú, theo những chủ đề nhất định. Với nội dung “làm đồ chơi dân gian” chủ đề lễ, Tết, có rất nhiều hội thi với những nội dung, chủ đề khác nhau có thể tổ chức cho học sinh Tiểu học như:

- Hội thi làm đèn Trung thu;
- Hội thi nặn tò he;
- Hội thi tìm hiểu truyền thống làm đồ chơi dân gian ở Việt Nam;
- Hội thi làm các đồ chơi dân gian bằng lá;
- Hội thi tìm hiểu các làng nghề làm đồ chơi dân gian Việt Nam.

Các hội thi này có thể tổ chức sau khi hoàn thành xong nội dung “làm đồ chơi dân gian” được dạy ở phần *Công nghệ lớp 3*. Quy mô có thể tổ chức theo lớp hoặc theo khối lớp, thậm chí có thể tổ chức ở quy mô cấp trường với những yêu cầu phù hợp với từng khối lớp. Tổ chức hội thi cho nội dung “làm đồ chơi dân gian” chủ yếu thiên về hướng cho học sinh được trải nghiệm thực hiện làm ra các đồ chơi dân gian theo yêu cầu nhất định mà hội thi đặt ra, có đánh giá và trao thưởng. Ngoài ra, tổ chức các hội thi tìm hiểu về truyền thống làm đồ chơi dân gian ở Việt Nam hay các làng nghề làm đồ chơi dân gian Việt Nam cũng là những hướng giúp bảo tồn giá trị văn hóa truyền thống Việt Nam hiện đang bị mai một theo thời đại công nghiệp hóa, hiện đại hóa, kéo gần học sinh đến những giá trị nhân văn theo cách tự nhiên và gần gũi nhất.

2.3.3. Triển lãm

Triển lãm là việc tổ chức trưng bày vật phẩm, tranh ảnh hoặc hàng hoá tập trung trong một thời gian và tại một địa điểm nhất định nhằm mục đích giới thiệu, quảng bá đến mọi người trong xã hội, cộng đồng. Với đặc điểm tâm lý thích được “khoe” những thứ mình làm được của học sinh Tiểu học cùng với đặc điểm rất đặc trưng của phần Thủ công kỹ thuật đó là học sinh hoàn thiện và được đánh giá sản phẩm tại lớp học thì hình thức triển lãm là hình thức rất phù hợp cho việc tổ chức hoạt động trải nghiệm cho môn học này. Triển lãm nội dung này có thể được thực hiện sau khi kết thúc nội dung làm đồ chơi dân gian dịp lễ, Tết hoặc nội dung làm đồ chơi địa phương, phù hợp với lứa tuổi hoặc sau khi kết thúc học kì. Khi tổ chức triển lãm các sản phẩm học sinh đã thực hiện làm, giáo viên tạo cơ hội cho các em được giới thiệu các sản phẩm mình đã tự tay làm từ ý tưởng, cách thực hiện, cách chơi. Quy mô có thể tổ chức theo lớp, hoặc theo khối lớp. Riêng hình thức này, có thể phối hợp cùng với phụ huynh học sinh cùng tham gia trong việc hỗ trợ các em trưng bày sản phẩm, làm khán giả xem và đặt câu hỏi cũng như đánh giá sản phẩm. Triển lãm có thể tổ chức theo chủ đề hoặc triển lãm tổng hợp nhiều sản phẩm. Theo chủ đề, nội dung “làm đồ chơi dân gian” trong phần Công nghệ lớp 3 có thể có những chủ đề gợi ý sau:

- Chủ đề Tết Trung thu;
- Chủ đề Tết thiếu nhi;
- Chủ đề đồ chơi dân gian địa phương.

2.3.4. Tham quan

Đây là hình thức tổ chức học tập trải nghiệm hiệu quả bởi tính hấp dẫn đối với học sinh. Tham quan có nghĩa là đi xem tận nơi, tận mắt để mở rộng hiểu biết hoặc để học tập kinh nghiệm. Mỗi hình thức tham quan đã ngoại lại gắn với một chủ đề học tập trong chương trình hay là nguồn bổ sung kiến thức thực tiễn hoặc kỹ năng sống cần thiết cho học sinh. Với nội dung “làm đồ chơi dân gian” việc tổ chức hoạt động trải nghiệm bằng hình thức tham quan là hoàn toàn phù hợp. Ở nội dung này, giáo viên có thể tổ chức cho học sinh tham quan các làng nghề truyền thống làm đồ chơi dân gian ở địa phương như:

- Phố Hàng Mã – Hà Nội, nơi bán và trưng bày nhiều sản phẩm đồ chơi dân gian của Việt Nam, đặc biệt là dịp Tết Trung thu.

- Làng Hảo hay còn gọi là làng Ông Hảo, thuộc xã Liêu Xá, huyện Yên Mỹ, Hưng Yên là nơi có nghề làm đồ chơi Trung thu truyền thống cả trăm năm nay

- Làng Hậu Ái, xã Vân Canh, huyện Hoài Đức xưa kia vốn nổi tiếng với nghề làm đồ chơi trung thu truyền thống

- Làng Xuân La, xã Phương Dục, huyện Phú Xuyên, Hà Nội có lẽ là làng nghề duy nhất ở Việt Nam có nghề nặn tò he.

- Trống bỏi làng làng Báo Đáp, xã Hồng Quang, huyện Nam Trực, tỉnh Nam Định.

Việc tổ chức tham quan đòi hỏi người giáo viên phải lên kế hoạch cụ thể, chi tiết về thời gian, địa điểm, hoạt động, phân công công việc. Đặc biệt chú ý đến khâu quản lý học sinh thật hiệu quả. Mặc dù có nhiều ưu điểm và là hình thức trải nghiệm hấp dẫn nhưng việc tổ chức tham quan không phải trường nào cũng có cơ hội và khả năng thực hiện do yếu tố kinh phí, đảm bảo thời gian chương trình, sự đồng thuận từ phía phụ huynh, xã hội.

2.3.5. Hoạt động chiến dịch

Hoạt động chiến dịch là những hoạt động tập trung và khẩn trương, tiến hành trong một thời gian nhất định, nhằm thực hiện một mục đích nhất định và thường hướng đến lợi ích cộng đồng. Hình thức này còn khá mới mẻ trong dạy học các môn học ở Tiểu học, xong lại có lợi thế lớn trong việc tổ chức các hoạt động trải nghiệm, bởi thông qua hoạt động này, học sinh có cơ hội được vận dụng những kiến thức, kỹ năng đã được hình thành trong môn học để thực hiện một nhiệm vụ thực tiễn nhất định, điều này không chỉ mang lại lợi ích cho cộng đồng mà còn tạo cơ hội để học sinh phát triển các năng lực như: năng lực giao tiếp và hợp tác, năng lực giải quyết vấn đề và sáng tạo, năng lực công nghệ...

Với nội dung làm đồ chơi dân gian trong phân *Công nghệ lớp 3*, học sinh có thể lập kế hoạch và tổ chức chiến dịch “Đồ chơi xanh” nhằm tuyên truyền và hướng dẫn các bạn nhỏ làm những đồ chơi dân gian từ những nguyên vật liệu là những chiếc lá quen thuộc như: làm con mèo bằng lá chuối, con ghé ọ từ lá đa, con cào cào bằng lá dứa... Chiến dịch tuyên truyền của các em có thể diễn ra trong phạm vi lớp học (mỗi nhóm thực hiện một chiến dịch), khối lớp, toàn trường hoặc lớn hơn.

2.3.6. Giao lưu

Giao lưu là hình thức giáo dục, trong đó học sinh có cơ hội được gặp gỡ, trò chuyện với các nhân vật trong đời sống thực,... từ đó, các em có cơ hội được củng cố, mở rộng các kiến thức, kỹ năng vốn có. Các nhân vật có thể xuất hiện trong cuộc giao lưu thường là những nhân vật tiêu biểu trong các lĩnh vực. Họ có thể là những người nổi tiếng (như ca sĩ, diễn viên, vận động viên), hoặc những tấm gương vượt khó, gương người tốt việc tốt, những nhân chứng lịch sử...

Với nội dung làm đồ chơi dân gian, tùy vào tình hình thực tiễn, giáo viên có thể tổ chức cho học sinh giao lưu với các nghệ nhân làm đồ chơi dân gian, giao lưu với các bạn nhỏ đến từ các địa phương khác để cùng giới thiệu về các loại đồ chơi của địa phương mình...Cuộc giao lưu có thể diễn ra ngay tại lớp học, trường học hoặc ở một địa điểm khác (như tại các làng nghề truyền thống hay các bảo tàng...).

2.3.7. Hoạt động nhân đạo

Hoạt động nhân đạo là hoạt động nhằm mục đích giúp đỡ những đối tượng có hoàn cảnh khó khăn. Các hoạt động trải nghiệm tổ chức theo hình thức này không chỉ giúp học sinh được vận dụng những tri thức đã học vào thực tiễn mà còn tạo cơ hội cho các em được sẻ chia, yêu thương, giúp đỡ những người xung quanh, từ đó, hình thành các phẩm chất trách nhiệm, nhân ái ở các em.

Các hoạt động nhân đạo học sinh tham gia có thể là các hoạt động với quy mô lớn hoặc quy mô rất nhỏ (cấp lớp) do chính các em phát động và tổ chức.

Ở phần *Công nghệ lớp 3*, sau khi học cách làm các đồ chơi dân gian, các em học sinh có thể tổ chức làm đồ chơi tặng các bạn nhỏ có hoàn cảnh đặc biệt tại địa phương mình nhân một dịp đặc biệt như Tết Thiếu nhi 1-6, Tết cổ truyền hay Tết Trung thu... Các em cũng có thể dùng chính những món đồ chơi mình làm ra để bán gây quỹ, rồi dùng số tiền thu được vào một mục đích nhân đạo như: giúp đỡ một bạn có hoàn cảnh khó khăn trong trường, gửi quà tặng các bạn học sinh vùng lũ lụt, mua đồ dùng tặng các bạn học sinh miền núi khi mùa đông đến...

2.3.8. Câu lạc bộ

Câu lạc bộ trong nhà trường là nơi tập hợp các học sinh có cùng sở thích, năng khiếu ở một lĩnh vực nào đó tự nguyện tham gia vào các hoạt động học tập, vui chơi, giải trí phù hợp với bản thân. Tổ chức câu lạc bộ trong trường tiểu học tạo cơ hội cho học sinh tận dụng và phát huy những khả năng của mình, có điều kiện thực hành những điều đã học để ngày càng hoàn thiện bản thân cũng như phát triển tối đa khả năng tiềm ẩn. Thông qua cuộc sống và sự trải nghiệm của chính bản thân, câu lạc bộ sẽ cung cấp cho các em một môi trường rộng lớn để rèn luyện bản thân, bồi dưỡng năng lực tổng hợp, năng lực thực tiễn, khả năng sáng tạo và phẩm chất cá tính, thể hiện mình và phục vụ cho xã hội.

Mỗi câu lạc bộ thường sinh hoạt định kì theo các chủ đề nhất định. Các trường tiểu học có thể tổ chức câu lạc bộ tuyên truyền văn hoá truyền thống, trong đó, hướng dẫn làm đồ chơi dân gian là một nội dung rất bổ ích và thú vị. Trong các buổi sinh hoạt câu lạc bộ, các em có thể được giới thiệu một số loại đồ chơi dân gian của các địa phương hoặc học cách làm các loại đồ chơi dân gian mới...

3. Kết luận

Tổ chức hoạt động trải nghiệm trong dạy học Công nghệ ở trường Tiểu học tạo môi trường thuận lợi để học sinh bộc lộ khả năng, sở trường, tích cực, chủ động, độc lập và sáng tạo trong quá trình chiếm lĩnh kiến thức. Nội dung dạy học làm đồ chơi dân gian là một nội dung rất thú vị, gợi nhiều hứng thú với học sinh. Việc vận dụng một cách linh hoạt các hình thức trải nghiệm sẽ khiến cho nội dung học tập này càng trở nên phong phú, gần gũi và có ý nghĩa với các em học sinh hơn. Qua đó, hình thành ở các em nhiều năng lực và phẩm chất tốt, góp phần nâng cao chất lượng dạy – học, nhằm đáp ứng yêu cầu của sự nghiệp đổi mới căn bản, toàn diện nền giáo dục nước nhà.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018. *Chương trình giáo dục phổ thông mới* (công bố ngày 27/12/2018).
- [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018. *Chương trình giáo dục phổ thông môn Công nghệ* (công bố ngày 27/12/2018).
- [3] Bùi Ngọc Diệp, 2015. *Hình thức tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong nhà trường phổ thông*. Tạp chí Khoa học Giáo dục số 113 – Tháng 02/2015, tr. 37-43.
- [4] Phạm Minh Hạc (chủ biên), 2013. *Từ điển bách khoa tâm lý học giáo dục học Việt Nam*. Nxb Giáo dục Việt Nam, tr.976
- [5] Nguyễn Thị Liên (chủ biên), 2016. “*Tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong nhà trường phổ thông*”. Nxb Giáo dục Việt Nam
- [6] Bùi Thị Lâm, Lê Thị Bắc Lý, 2016. *Phát triển ngôn ngữ cho trẻ mẫu giáo thông qua hoạt động trải nghiệm thực tiễn*. Tạp chí khoa học Volume 61, number 3, Trường đại học Sư phạm Hà Nội, tr. 131-135.
- [7] Hoàng Phê (chủ biên), 2004. *Từ điển Tiếng Việt*. Nxb Đà Nẵng, tr.1020.
- [8] Đặng Hương Thảo, 2017. *Tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong phân môn Thủ công lớp 3*, Khóa luận tốt nghiệp, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [9] Đinh Thị Kim Thoa, 2014. *Hoạt động trải nghiệm sáng tạo – góc nhìn từ lý thuyết “Học từ trải nghiệm”*. Kỷ yếu Hội thảo về Hoạt động trải nghiệm sáng tạo của học sinh phổ thông, Bộ Giáo dục và Đào tạo.
- [10] Nguyễn Thế Thanh Trúc, 2014. *Nghiên cứu thực trạng và đề xuất một số giải pháp nhằm tích cực hóa các hoạt động học tập của học sinh tiểu học trong môn Thủ công – Kỹ thuật*. Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [11] Nguyễn Hữu Tuyển, 2016. *Vận dụng lý thuyết hoạt động để tổ chức hoạt động trải nghiệm sáng tạo trong dạy học môn Toán trường phổ thông*. Tạp chí khoa học Trường đại học Sư phạm Hà Nội. Volume 61, number 6, tr. 35-42.

ABSTRACT

Some forms of experimental activities in the content of folk toys, technology subject in grade 3 according to the new general educational curriculum

Tran Thi Thuy Dung and Nguyen Thi Van Anh

Faculty of Primary Education, Hanoi National University of Education

Teaching Technology in conjunction with experience gives students valuable practical knowledge, stimulates passion, creativity, opportunity to explore the world, and the knowledge to organise activities. It supports learners to have abilities of communicating, cooperating, and improving social skills. According to the new general educational curriculum of the Ministry of Education and Training, experiential learning at primary schools has very rich and diverse forms of organization. This article presents some forms of experiential learning activities in the content of "Folk Toys", in grade 3.

Keywords: Experiencing activities, making folk toys, forms of teaching and learning, Technology 3.